

Lesson 53

Nabi Iliyas (Eliya)

1 Sultan 6-18

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin magistadi kite bi istori sabab Sultan Sulayman, anak Nabi Da'ud. Bakas takitete we' **inurungan Sultan Sulayman we' Tuhanin kata'u lalem te'ed duk kata'u pagpa'il**. Masa Sultan Sulayman puweblo Awrusalam puweblo mahāpin dem kēmon dunya. Ekka luma' hāp hininang we' Sultan Sulayman saguwa' ga' niya' hāpnen kuwe' **Langgal TUHANIN**. Hininang Langgal inin we' Sultan Sulayman ganti' Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin, iye luma' tolda espesiyal pagsambahayangan bakas hininang we' Nabi Musahin duk me' a'a Isra'elin si lahat toho' manamal. Niya' duwe hatu ngibu a'a dina'ak we' Sultan Sulayman magtarabahu dem pitun tahun paghinang langgal mahāp inin supaya niya' lugal pagsambahayangande. Bisan ellew inin takite pe si Awrusalam me' batu hadje sinduwehin amban langgal hininang we' Sultan Sulaymanin!

Pag ubus langgal mahadjehin, magkurban me' imamin **ibuhan bili-bili duk sapi' lella hinang umbaga'an Manimbul** mapitu si pesōngan bu'us lahanen para si madusehanin. Sa miya'an panōngde langgal mahadjehin si Tuhan, pegge' hinangde langgal iyan supaya pahadjede ēnnen. Pag ubus pagkurbande me' hayep miya'an duk eggasde diyata' pagkurbanan tumbaga diyalem langgalin, bino'o we' me' imamin ba'ul pagjanji'an (bakas diyalem Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin) pī duk bettadde dem Bilik Masutsi Manamal diyalem langgal ba'ahu mahadjehin. Pag tahala' me' imamin amban dem Bilik Masutsi Manamalin, magtawus penno' we' sahaya Tuhanin Bilikin. Matu'uhin penno' we' sahaya Tuhanin Bilik Masutsihin dem luma' tolda pagsambahayangande bakas hininang we' Nabi Musa si lahat toho'

manamalin. Sa miya'an du isab penno' we' sahaya Tuhanin Bilik Masutsi Manamal dem langgal mahadje bakas hininang we' Sultan Sulayman si Awrusalamin.

Inakahan kite bi dem Kitab we' tampal panambusan pagbaya' Sultan Sulaymanin, addatnen duma'in ne kuwe' tagna'nen. Pakale ka'am bang ine sinulat dem jūd Ka'issa' Me' Sultanin, kapitulu sempukdembuwa'. Takitete du isab tu'u we' ga'i du tinapukan me' duse me' nabihin dem Lalap Tuhan Masutsihin. Pa'in Kitabin: *“Ekka dende kinalasahan we' Sultan Sulayman amban lahat seddili...Si kabahi'nen nuhut ne iye si tuhan-tuhan seddili, iye jānnen sabab me' andanen, ga'i ne dembūs-būs ateynen nuhut TUHAN pagtuhanannen, kuwe' samane ley si Da'ud.”* (1 Sultan 11:1,4)

Ubus ngahinang Sultan Sulayman me' lugal pagsambahayangan si me' kūd si silangan amban Awrusalam para si me' andane amban lahat seddilihin. Hinanganne siye supaya siye mekepegtugtug kamanyan duk magkurban para si tuhan-tuhanden la'i. Pag hininang miya'an we' ne, astel Tuhanin pu Sultan Sulayman, pegge' teyikutanne ne Lalap Tuhan mato'ohin duk ma'ellumin. Ubus pa'in Tuhanin pu si Sultan Sulayman,

“Pegge' iye pinene'nun ngalanggalan janji'ku si ka'uhin, bu ga' tuhutnu panganda'akankun, hangkan bugtu' du ānanku pagbaya'nun amban ka'u duk pangurungku si dembuwa' me' begellalnu. Saguwa' pegge' essebku samanu ley si Da'ud, ga'i iyan hinangku tiggellannu pe ellow. Ānanku du iyan amban antanan anaknun. Saguwa' ga'i du ānanku kēmon pagbaya'in amban iye, saguwa' urunganku hadja iye dembuwa' bangsa, pegge' essebku si Da'ud, dara'akankun duk pegge' essebku Awrusalamin iye bakas pinene'kun.” (1 Sultan 11:11-13)

Hangkan inakahan kite dem Kitab, pag ubus ne matey Sultan Sulayman, niya' magsasa' duk magbono' diyalem lahat bangsa Isra'el. Me' sempukduwe bangsa Isra'el, me' tubu' anak Nabi Yakubin, **magsape' pinaduwe** sa bakas inaka pu Sultan Sulayman we' Tuhanin. Duma'in ne siye dembuwa' lahat; manjari duwe lahat ne siye. Inēnan ne siye bangsa Isra'el duk bangsa Yahud. Me' sempū' bangsahin manjari pagsultanan Isra'el. Bangsa Yahud magtampu duk bangsa Binyamin manjari pagsultanan inēnan Yahud. Amban bangsa Yahud hep Sultan Da'ud duk pananggung we' Tuhanin we' amban tubu'ne, hātinen amban bangsa Yahud, pitu si dunya **AlMasihin**.

Inaka dem Kitab we' me' duwe lahat miya'an ekka sultande. Me' ekkahin me' sultan lahat Isra'el duk lahat Yahud nakura' la'at addatden. Teyikutande TUHANIN duk tuhutde āgama me' bangsa mapaliput si siyehin. Si kēmon me' sultan lahat bangsa Isra'elin, niya' dembuwa'

pesōng la'at amban me' sinduwehin. Kata'uhanbi ke bang sine iyan?
Sultan Ahab iye. Iye kawalu' sultan puwas Sultan Sulaymanin.

Missā Kitabin sabab si Ahab, pa'inne: *“Pesōng la'at hinangan si Ahab, anak si Omrihin, amban kēmon sultan dehelluhin.”* (1 Sultan 16:30)
 Maganda iye pu si **Isabel**, dende mala'at maneyikutan Lapal TUHANIN. Pesōng pe, si Ahab inin maghinang langgal pagsambahayangande si **Ba'al**. Si Ba'al inin tapikil we' me' bangsa mapaliputin we' iye Tuhanin. Ngamā te'ed TUHANIN pegge' ketimbo'ohan me' a'a Isra'elin we' si Ahab nuhut āgama mangga'i mato'ohin duk kahagad si me' nabi magdusta'in.

Saguwa' masa miya'an, niya' dembuwa' lella si bangsa Isra'el magtuhut duk Tuhanin. Ēnnen Nabi Iliyas (Eliya). Dembuwa' ellew dina'ak Nabi Iliyas we' Tuhanin pī pu si Sultan Ahab. *“Missā Nabi Iliyas ...pu si Ahab, pa'inne, “Akahante kew, bu bugtu' inin kuwe' bugtu' we' ellow TUHANIN Tuhan bangsa Isra'elin, bu iye pagtuhanankun. Ga' niya' ulan atawa halu' dem duwe atawa tellun tahun, bukut bang aku magpa'inin we' subey niya'.”* (1 Sultan 17:1)

Hangkan diyalem tellun tahun duk tenga' ga' niya' ulan si lahat Isra'el. Unus manamal dem kēmon lahat iyan. Si kapitulu sempukwalu', pa'in Kitabin:

(1 Sultan 18) ¹ *Pag tiggel ne ga' ulan, dem tahun katellunen ne, missā TUHANIN pu si Iliyas, pa'inne: “Pī kew paharap pu si Sultan Ahab ubus da'akku inulanan dem lahatin.”* ² *Hangkan pī Iliyas paharap pu si Ahab....* ¹⁷ *Pag kitene Iliyas pa'inne si iye, “Ka'u hati, makasasew bangsa Isra'elin!”* ¹⁸ *“Duma'in aku makasasew bangsa Isra'elin,” nambung Iliyas. “Saguwa' ka'u duk pamilya samanun makasasewin. Bakas teyikutannu panganda'akan TUHANIN duk iye tinuhutnun me' tuhan-tuhan Ba'al.* ¹⁹ *Na, tawagun me' a'a amban kēmon lahat Isra'elin, duk da'akun ku sinampang si siye la'i si Punu Karmel. Bo'ohun isab pī me' ampat hatas duk limempū' nabi si Ba'al duk ampat hatas nabi Asera pinaketo' we' Isabelin.”*

²⁰ *Manjari, masan duk dina'ak we' si Ahab kēmon a'a Isra'elin sampay me' nabihin magtipun si Punu Karmel.* ²¹ *Ubus paharap Iliyas si me' a'ahin duk pa'inne, “Taman sumiyan pe ka'am magduwe-duwe. Bang TUHANIN iye Tuhan te'edin, tuhutun bi iye; saguwa' bang si Ba'al Tuhanin, iye tuhutun bi!”* Saguwa' ga' nambung me' a'ahin.

²² *Ubus pa'in Iliyas si siye, “Aku hadja dendangan mata'amban amban me' nabi TUHANIN, saguwa' si Ba'al, niya' ampat hatas duk limempū' nabinen.* ²³ *Mo'o ka'am pitu duwe sapi' lella. Ambat siye mene' dembuwa' para si siye, ambat sumbali'de duk kehetde hayepin, bu binettad diyata' kayu si pagkurbananden, saguwa' da'a*

ebbutande. Aku isab memesku sapi' dembuwa'in duk bettadku diyata' kayu pagkurbananin, saguwa' ga'i du isab ebbutanku. ²⁴ *Ubus ambat māku-māku me' nabi si Ba'alın amban tuhanden, duk aku isab māku-māku amban TUHAN. Sine-sine siye nambung duk mapī ebbut, iye Tuhanin."*

Ubus nambung kēmon a'ahin, pa'inde, "Awe', hāp pına'innun." ²⁵ *Ubus pa'in Iliyas si me' nabi si Ba'alın, pa'inne, "Mene' ka'am dehelli duk memesun bi ne, pegge' ekka ka'am. Māku-māku ka'am amban tuhanbin saguwa' da'a ebbutanun bi."* ²⁶ *Ubus eddo'de sapi' pangurung siyehin duk memesde. Ubus māku-māku siye amban si Ba'al kemuwe salung sampay lettu ellew. Maglingan siye, pa'inde, "O Ba'al, sambunganun kami!" Saguwa' ga' niya' nambung; ga' niya' nambungan siye. Mansak siye paliput si pagkurbanan bakas hininangden.* ²⁷ *Pag lettu ne, inudji' siye we' Iliyas. Pa'inne, "Papalesun bi pe! Bugtu' tuhan iye! Kaw pe iye mikil-mikil atawa ekka pe bahanne, atawa niya' pe lengnganne. Kaw pe iye tuli bu subey pe bangunbi."* ²⁸ *Ubus papalesde paglinganden duk kehetde diden duk bessiden duk budjakden, taman bu'us laha'den sa addatden.* ²⁹ *Pesōng pe siye magdebdab papales sampay kohap bu waktu ne para pagkurban sangemin. Saguwa' ga' niya' nambung, ga' niya' nambungan siye, ga' niya' ngasip siye.*

³⁰ *Ubus pa'in Iliyas si me' a'ahin, pa'inne, "Dayi' ka'am pitu si aku."* *Ubus pī siye patapit si iye. Ubus hatulne pagkurbanan TUHAN bakas magka'atin.* ³¹ *Ngeddo' Iliyas sempukduwe batu, tedembuwa'-dembuwa' para si me' sempukduwe bangsa tubu' Yakubin. Si iye hep bakas pamissāhan TUHANIN, pa'inne, "Ganti'anku ēnnun, subey ne kew inēnan Isra'el."* ³² *Gunane me' batu miya'an hinang pagkurbanan panambahayangande TUHANIN. Ubus ngali iye kuwe' gata paliput si pagkurbananin (sarang isihan ampat galon.)* ³³ *Ubus bettadne kayuhin diyata' pagkurbananin duk kehetne sapi'in duk bettadne diyata' kayuhin. Ubus pa'inne, "Ngisi ka'am bohe' ampat poga hadje duk bu'usanun bi diyata' kurbanin duk kayuhin." Na, iye ne miya'an hininangden.*

³⁴ *"Hinangun bi balik," pa'inne, ubus hinangde ne balik. "Hinangun bi min tellu." Ubus hinangde ne kemintellunen.* ³⁵ *Pabu'us bohe'in amban diyata' pagkurbananin duk bisan gatahin penno' ne.*

³⁶ *Pag waktu pagkurban ne kohapin, patapit Nabi Iliyas si pagkurbananin duk māku-māku iye, pa'inne: "O TUHAN, ka'u pagtuhanan Ibrahimın, si Ishakin duk Isra'elin, pasaplagun ne ellew inin we' ka'u Tuhan bangsa Isra'elin duk we' aku dara'akannun, duk we' hinangku kēmon inin pegge' da'aknu ku.* ³⁷ *Sambunganun ku,*

O TUHAN, nambung kew supaya kata'uhan me' a'a inin we' ka'u, O TUHAN, ka'u Tuhanin duk we' pabaliknu siye nuhut ka'u."

³⁸ *Ubus iyan labo' ebbut amban TUHANIN duk eggas ne kurbanin, kayuhin, batuhin duk bulakin duk sampay bohe' diyalem gatahin.*

³⁹ *Pag takite inin we' me' a'ahin, pasujud siye duk maglinganan siye, pa'inde, "TUHANIN, iye Tuhan te'edin! TUHANIN asal iye du Tuhanin!"*

⁴⁰ *Ubus da'ak Iliyas me' a'ahin, pa'inne, "Siggewun bi me' nabi si Ba'alín. Da'a siye paleppahun bi bisan dembuwa!"* ⁴¹ *Siggewde me' nabihin duk da'ak Iliyas siye bino'o padurul pī si Lebbak Kison duk papateyne siye la'i.* ⁴² *Ubus pa'in Iliyas pu si Ahab, "Pī ne kew mangan duk nginum. Takaleku ne begeddu ulan malandesin."* ⁴³ *Hangkan pī ne si Ahab mangan saguwa' Iliyas mana'ik pī si punsak Punu Karmel, pasujud iye la'i, kōknen si ellet tu'utne.* ⁴⁴ *Manjari, ngalindem langitin we' gabun duk nihup baliyuhin, pegge' sōng tekka ne ulan malandesin.*

Takitete si istori inin hadjehan duk balakat Tuhanin duk ga'i nesessita we' ekka pe pahātite. Saguwa' subey pagmasite bi me' pina'in Nabi Iliyas si me' a'a Isra'elin. Pag sōng atuhanne me' ampat hatas duk limempū' nabi si Ba'al magdusta'in, pa'in Nabi Iliyas si me' a'ahin, ***"Taman sumiyan pe ka'am magduwe-duwe. Bang TUHANIN iye Tuhan te'edin, tuhutun bi iye; saguwa' bang si Ba'al Tuhanin, iye tuhutun bi!"***

Tagna' ga' nambung me' a'a Isra'elin. Saguwa' pag kitede bang sa'ingge sambung Tuhanin pag māku-māku Nabi Iliyas duk we' labo'ne ebbutin amban diyata' langit diyata' pagkurbanannen panenan me' a'ahin pasujud duk linganande, ***"TUHANIN, iye Tuhan te'edin! TUHANIN asal iye du Tuhanin!"*** Manjari, diyalem de ellew hadja pakitehan nabi Tuhanin, Nabi Iliyas, si dehelluhan kēmon me' a'ahin we' me' nabi si Ba'alín, nabi magdusta' du hadja, duk pabalikne atey me' a'a Isra'elin si TUHAN, Tuhanden!

Ine jānnen hangkan nambung Tuhanin pag māku-māku Nabi Iliyas? Pegge' malasa Nabi Iliyas si TUHAN duk kahagadne Lapalnen. **Ine jānnen hangkan ga'i asip Tuhanin pangampun me' nabi si Ba'alín?** Pegge' duma'in siye māku-māku amban Tuhan te'edin, iye Tuhan mabennalin, bu iye magpakite dinen pu Nabi Ibrahim, Nabi Ishak, duk si bangsa Isra'elin. Me' nabi si Ba'alín, ga'i asipde Lapal Tuhanin duk iye tinuhutden addat di āgamaden. Magammal siye nuhut sara' āgamaden, saguwa' ga'i siye nuhut Tuhan ma'ellumin – hangkan kēmon ammalden ga' niya' hātine. Magāgama te'ed me' nabi si Ba'alín, hidjul siye pag māku-māku siye duk magkurban, saguwa' ga' du niya' baline – pegge' pamākuden duk pagkurbanden ga'i du nuhut Lapal Tuhan Ma'ellumin.

Hangkan ellew importante miya'an, dina'ak mene' me' a'a Isra'elin we' Nabi Iliyas. Inin subey pinene'den:

TUHAN pagtuhanan we' Nabi Ibrahimin, Nabi Ishakin duk Nabi Yakubin atawa āgama si Ba'al mangga' niya' balinen;

Mabennalin atawa dusta'in;

Lān mabentelin atawa lān mangga'i mabentelin;

Lapal Tuhan mabugtu'in atawa lapal āgama manusiya' mangga'i mabugtu'in.

Bang ka'u, ine sambungnun si panilew Nabi Iliyas, pa'inne: *“Taman sumiyan pe ka'am magduwe-duwe?”* Taman sumiyan pe kew magduwe-duwe bang inggehin tinuhutnun, Lapal Tuhan mabennalin atawa me' addat manusiya' mangga' niya' balinen? Pa'in Kitabin: *“Ga' niya' dara'akan makajari magbanyaga' si duwe amu, pegge' kabunsihanne iyan dambuwa'in duk kalasahanne dambuwa'in, atawa tuhutne dambuwa'in duk ga'i asipne dambuwa'in. Bang pilakin mamahalga' si ka'amin, ga'i ka'am makajari maghinang isab si Tuhan.”* (Mateo 6:24) Ga'i makajari paglegumeynu nuhut TUHANIN duk nuhut āgama mangga' niya' balinen. *“Taman sumiyan pe ka'am magduwe-duwe?”*

Na, me' bagayku, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Bang lesson balik pakale kite bi si istori sabab dembuwa' nabi bakas diyalem kenna hadje manamal tellum bahangi. Kata'uhanbi ke ēn nabi inin? Pakale ka'am si istori meke'ulali' inin si lesson balik...

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab me' bissā Nabi Iliyas si me' a'a Isra'elin pag pa'inne,

“Taman sumiyan pe ka'am magduwe-duwe? Bang TUHANIN iye Tuhan te'edin, tuhutun bi iye!” (1 Sultan 18:21)

Wassalam